

ÜÇÜNCÜ BASQI

أصل دين الإسلام وقاعدته

İSLAM DİNİNİN ƏSASI OLAN “İKİ QAYDA”

MÜƏLLİF:

Şeyxülislam Mücəddid Alləmə
Muhəmməd ibn Əbdülvəhab

ŞƏRH EDƏN:

Şeyx Əbdürrəhman bin Həsən Əli Şeyx

TƏRCÜMƏ EDƏN:

Əbu Əbdurrahmən

İKİ QAYDA

SADƏCƏ MƏTİN

İslam dininin əsası, iki təməl qaydadan (fərzdən) ibarətdır.

-Birinci qayda:

Allaha ibadətdə, Ona heç bir şeyi şərik qoşmadan ibadət etmək. Buna dəvətdə həris olmaq. Dostluğu (qardaşlığı) bunun üzərində qurmaq və bunu tərک edəni, təkfir etmək.

-İkinci qayda :

Uca Allaha ibadətdə şərik qoşulmasından çəkindirmək. Bu məsələdə sərt və qətiyyətli olmaq. Bunun üçün düşmənçilik etmək. Və bunu (şirki) edənləri təkfir etmək.

Və bunlara müxalif olanlar müxtəlifdirlər. Onların içərisində tövhidə ən şiddətli müxaliflik edənlər, məhz tövhidin tələblərini əhatə edən hər şeyə müxalif olanlardır.

-İnsanlardan elələri də var ki, tək olan Allaha ibadət edir. Lakin şirki inkar etmir və əhlinə qarşı da ədavət aparmır.

-İnsanlardan elələri də var ki, şirk əhlinə düşmənçilik etsələr də, onları təkfir etmirlər.

-Onlardan elələri də var ki, tövhidi sevmirlər, yalnız ona buğz da etmirlər.

-Onlardan elələri də var ki, muvahidləri təkfir edərlər və tövhidin saleh kəsləri söymək olduğunu iddia edərlər.

-Onlardan elələri də var ki, şirki sevməsə də, ona heç buğz da etmir.

-Onlardan elələri də var ki, nə şirki bilir, nə də onu inkar edir.

-Onlardan elələri də var ki, nə tövhidi bilir, nə də onu inkar edir.

-Onlardan elələri də var ki, özü tövhidə əməl etdiyi halda onun qədrini bilmir. Onu tərک edənə, nə buğz edir, nə də onu təkfir edir. Belələrinin halı ən şiddətli xüsranda olanların halıdır.

-Onlardan elələri də var ki, şirki tərک edir və ona nifrət edir. Lakin bunun qədrini bilmir.

Uca Allah ən doğrusunu biləndir!

MƏTİN VƏ ŞƏRHİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İslam dininin əsası, iki təməl qaydadan (fərzdən) ibarətdir.

-Birinci qayda:

Allaha ibadətdə, Ona heç bir şeyi şərik qoşmadan ibadət etmək. Buna dəvətdə həris olmaq. Dostluğu (qardaşlığı) bunun üzərində qurmaq və bunu tərk edəni, təkfir etmək.

ŞƏRH: Deyirəm ki, bu qaydanın dəlilləri Quranda, olduqca çoxdur. Allahın bu sözü kimi:

يَتَأَمَّلَ الْكِتَابَ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ مَّوَدَّعَةٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ

“De! Ey kitab əhli bizimlə, sizin aranızda olan kəlməyə gəlin. Yalnız Allaha ibadət edək və ona heç bir şeyi şəriq qoşmayaq. Və Allahdan qoyub, biri-birilərimizi Allahdan qeyri rəblər etməyək.” Əli İmran 64

Uca Allah, öz Rəsuluna ﷺ əmir edir ki, kitab əhlini “lə iləhə illə Allah”-ın mənasına dəvət etsin. Necə ki, bundan öncə ərəbləri və başqalarını da, bu mənaya dəvət edirdilər. Ayədəki **“kəlmə”** sözünün mənası, **“lə iləhə illə Allah”** deməkdir. Allah bu kəlmənin nə mənaya gəldiyini, ayədə olan bu sözlər ilə təfsir

edir. “Yalnız Allaha ıbadət edək və ona heç bir şeyi (bu ıbadətdə) şərik qoşmayaq.”

Şəhadət kəlməsindəki “lə iləhə” (yoxdur ilah) sözü, ayədə keçən “Yalnız Allaha ıbadət” kəlməsi kimi təfsir edilir. Bu şəhadət kəlməsindəki, istisnadır. Və ayədəki “ıbadət edək” kəlməsinin mənası, şəhadətdəki, “illə Allah” (yalnız Allaha) kəlməsi kimi başa düşülür. Allah, nəbisinə ﷺ əmir edərək bildirir ki, ondan başqa heç bir məbuda ıbadət olunmasın. Və insanları yalnız Allaha ıbadət etməyə, dəvət etsin. Bu və bunun mislində olan ayələr, üluhiyyətin mənasının məhz ıbadət olduğunu bildirir. Və bilmək lazımdır ki, bu ıbadətdən bircə şey belə Allahdan qeyrisinə sərf edilərsə, artıq bu ıbadət sayılmaz.

Uca Allah buyur:

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِلَٰهًا﴾

“Və Rəbbin sənə əmr etdi ki, yalnız ona ıbadət edəsən.” İsra 23

Ayədəki “(قضى) Əmretmədi” dedikdə; yəni Rəbbin sənə, əmir və vəsiyyəət etdi, kimi iki qövl olsada, məncə eyni şəkildə başa düşülür. “(إِلا تعبدوا) Yalnız ona ıbadət edəsən.” kəlməsində isə şəhadətin “lə iləhə” hissəsinin təfsiri vardır. “(إِلا ياه) yalnız ona” buyurduğunda da “illə Allahın” mənası vardır.

Məhz bu məna tövhidin özü və bütün zamanlarda rəsulların dəvəti olan şəhadət kəlməsinin mənasıdır. Onlar öz qövmələrinə belə buyurmuşdular:

﴿يَقُولُوا اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ الْإِلَٰهِ غَيْرُهُ﴾

“Ey qövmüm! Allaha ıbadət edin. Ondən başqa sizin üçün heç bir ilah yoxdur.” Muminun 32

İbadətin əslı şirkdən çəkındirmək olmalıdır. Bunu qadağan etmək, bu işin (dinin) başıdır. Daha sonra şirkdən və onun

əhlindən də uzaq durulmalıdır. Necə ki Allah bunu, öz dostu olan İbrahimin ﷺ adından buyurur:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٦٦﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيِّدِي ﴿٦٧﴾﴾

“Bir vaxtlar İbrahim, öz atasına və qövmünə belə buyurdu; “Həqiqətdə mən, sizin ibadət etdiklərinizdən uzağam. Məni yaradandan başqa. Çünki, həqiqətən də O, məni hidayətə yönəldəcək.” Zuxruf 26-27

Demək ki, Allahdan qeyrilərinə ibadət etməkdən çəkinmək vacibdir. Necə ki, başqa ayədə Allahın dostu İbrahim ﷺ bu barədə belə buyurur:

﴿وَأَعِزِّلْكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾

“Mən sizdən də və sizin Allahdan başqa çağırdıqlarınızdan da uzağam.” Məryəm 48

Şirkdən və onun əhlindən, bəri olaraq (nifrət, ədavət və düşmənçilik edərək) uzaqlaşmaq vacibdir. Necə ki, Allah öz sözü ilə bunu açıqlayır:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُوكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ

مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

“İbrahim və onunla olanlarda sizin üçün gözəl bir örnək vardır. O vaxt ki, onlar öz qövmələrinə belə dedilər; “Bizlər sizdən və sizin Allahdan başqa ibadət etdiklərinizdən uzağıq.

Artıq bizimlə sizin aramızda ədavət və düşmənçilik başladı. Hətta, sizlər tək olan Allaha iman etməyənə qədər.^[1] Və biz sizi inkar (təkfir) edirik.” Mumtəhinə 4

İbn Cərir bu ayəni zikir edərək buyurur:

“**İbrahim və onunla olanlar**” Onun ﷺ zamanında və ya ondan sonra gələn Rəsullardır.

Tövhidə əməl etməyə həris olmaq və şirkdən çəkındirmək nə qədər vacibdirsə; tövhid əhli ilə dostluq edib, şirk edərək tövhidini pozan şəxsi təkfir etmək də, bir o qədər vacib məsələdir.

Çünki, kim şirk edərsə, artıq tövhidi tərək etmiş sayılar. Həqiqətən də tövhid ilə şirk, heç biz zaman bir araya gəlməyən, biri digərinin ziddi olan, fərqli şeylərdir. Nə zaman ki şirk baş verər, mütləq tövhid silinər. Şeyxin (Allah ona rəhim etsim) zikir etdiyi bu və bunun kimi məsələlərin hamısı, bu ayədə cəm olmuşdur.

Allah ona şərik qoşan kəsdən imanı silərək, onun haqqında artıq belə buyurmuşdur:

﴿وَجَعَلَ لِلّٰهِ اٰنْدَادًا لِّضَلّٰلٍ عَنْ سَبِيْلِهِۦ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيْلًا ۚ اِنَّكَ مِنْ اَصْحٰبِ النَّارِ ۝﴾

“Allaha (məxluqatı) tay tutaraq, (insanları) Allahın yolundan azdıran, O kəsə. De! öz küfürün ilə, az bir müddət daha əylən. Həqiqətən də sən cəhənnəm əhlindənsən.” Zümər 8

---

[1]. Allahı ibadətlərinizdə təkləşdirməyənə qədər.

Allah bu ayə də, Özünə məxluqatdan tay tutan kəsi təkfir etmişdir. Ayədə zikir olunan, tay tutmağın mənası, ibadət də Allaha şəriklər tutmaqdır. Bunun mislində ayələr həddindən artıq çoxdur.

Bil ki, insan yalnız şirkə inkar edib, ondan uzaq olarsa və şirk əhlini tərk edərsə, muvahid ola bilər.

-İkinci qayda: Uca Allaha ibadətdə şərik qoşulmasından çəkindirmək. Bu məsələdə sərt və qətiyyətli olmaq. Bunun üçün düşmənçilik etmək. Və bunu (şirkə) edənləri təkfir etmək.

ŞƏRH: Bil ki, (bu şəkildə etiqad edərək,) buna əməl olunmayana qədər, tövhid də (olmaz) tamamlanmaz. Və bil ki, bu (zikr olunanalar) Rəsulların dinidir. Onlar öz qövmlərini şirkdən çəkindirmişlər.

Necə ki, bu barədə Uca Allah buyurur:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ ، وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ (٢٥) ، وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَاذْكُرْ أَهْلَ عَادٍ إِذْ أَنْذَرْنَاهُمْ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ الْبُيُوتُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ﴾ .

“Biz artıq bütün qövmlərə, Allaha ibadət edin və tağutdan çəkinin deyə, rəsullar göndərmişik.” Nəhl 36

Digər ayədə isə buyurur:

“Səndən əvvəl elə bir Rəsul göndərilmədi ki, “məndən başqa ilah yoxdur və mənə ibadət edin” deyərək vəhy olunmuş, olmasın.” Ənbiya 25

“Ad qövmünün, qardaşını (Hudu) da xatırla! Biz bir zaman O: Özündən əvvəldə, sonra da çəkındirənlər gəlib getmiş Əhqafda olan qövmünə belə demişdi: “Allahdan başqasına ibadət etməyin. Mən böyük bir günün sizə üz verəcək əzabından qorxuram!” Əhqaf 21

-Şeyxin **“Allaha ibadətdə”** dediyi bu sözlərin mənasına gəldikdə, ibadət: “Allahın sevib razı qaldığı, zahirdə və batində olan bütün sözlərin və əməllərin isimlərinin cəminə deyilir”.

-Şeyxin **“Bu məsələdə sərt (qətiyyətli) olmaq.”** Sözüne dəlil isə, quranda və sünnətdə yetərinə çoxdur.

Uca Allah buyurur:

﴿فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥٠﴾ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا ۖ آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥١﴾﴾

“Allaha dönün. Həqiqətən də mən sizin üçün ondan gələn, açıq-aydın çəkındirənəm. Və Allahla yanaşı ilahlardan tutunmayın, həqiqətən də mən sizin üçün ondan gələn, açıq-aydın bir qorxudanam.” Zəriyət 50-51

Əgər Rəsulullah ﷺ və səhabələri (Allah onlardan razı olsun) bu işdə qətiyyətli və sərt olmasaydılar, Qureyşlilər onlara bu cür şiddətli əzab-əziyyətlər verməzdilər. Necə ki buna misallar Sira kitablarında çoxdur. Bu əziyyətlərin başlamasının səbəbi səhabələrin, ilk əvvəl müşriklərin dinlərini və ilahlarını alçaltmaları və bunu açıq-aydın bəyan edənlər Rəsulullah və əshabı olmuşdur.

-Şeyxin **“Bunun üçün düşmənçilik etmək”** sözüne baxsaq bunu təsdiqləyən dəlillər çoxdur. Necə ki, bu ayələrdə Uca

Allah buyurur:

﴿فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَخْصِرُوا أَعْقُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ﴾

“Müşrikləri harada görsəniz öldürün. Yaxalayıb əsir alın, (mühasirəyə salaraq) həbs edin. Bütün yollarını və keçidlərini tutun.” Tövbə 5

Bu barədə ayələr olduqca çoxdur. Digər ayədə isə Allah buyurur:

﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ﴾

“Din (yer üzünün hər yerində) Allaha aid olub, fitnə yox olana qədər onlarla vuruşun.” Ənfal 39

Ayədəki “**fitnə**” sözü, şirk mənasındadır. Allahu təala şirk əhlini, kafirlər diyə adlandırır. Bu səbəbdən onların təkfiri də vacib olan məsələlərdəndir. Çünki bu, **lə iləhə illə Allah** kəlməsinin tələblərindəndir. İbadətlərində Allaha şərik qoşanları təkfir etmədikcə, bu kəlmənin mənası da tamamlanmaz. Necə ki, səhih hədisdə bu barədə deyilir.

*“Kim **lə iləhə illə Allah** deyər və Allahdan başqa ibadət olunanları inkar edərsə, malı və canı haram olar və hesabı Allaha qalar.”*

Və hədisdəki “*və Allahdan qeyri ibadət olunanları inkar edərsə*” kəlməsi qəti şəkildə inkarı tələb edir. Kim bunda şəkk və ya tərəddüd edərsə, nə malı nə də canı haram olmaz.

Və bu məsələlər (şirki inkar və əhlını təkfir etmək) tövhidin tamamındandır. Çünki **lə iləhə illə Allah** müxtəlif hədislərdə, müxtəlif şərtlərlə qeyd olunub. Bunlar:

-Elim. (cahilliyi inkar edir. Bu şərt müşrikə cahilliyində üzrün olmadığını bildirir.)

-İxlas. (Bu şərt, şirki inkar edir.)

-Sıdq. (Bu şərt, nifaqı inkar edir.)

-Yəqinliklə olan, (Bu şərt, şəkkə yer qoymayan yəqinlik)

-Etıqad və (Bu şərt, qəlbinlə etıqad etmək)

-Qəbulu və (Bu şərt, bütün tələbləri qeyidsiz, şərtsiz, qəbul etməyi tələb edir.)

-Məhəbbəti tələb edir ki, bu şərt ilə (muvahhidlərə olan) dostuq və (müşriklərə olan) düşmənçilik bir araya gətirmiş olsun.

Bil ki, Şeyxin (Allah ona rəhm etsin) dediklərində bütün bunlar hasil olmuşdur. Bir kəs şəhadət kəlməsinin bu şərtlərini özündə cəm edərək, bunları öz həyatında tətbiq etmədikcə **muvahid (müsəlman) ola bilməz.** [1]

Sonra şeyx Muhəmməd ibn Əbdul Vahab (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-----
[1] Zənnimcə bu kəlmələr “bütün əməllərin tərkində imanin olduğunu” bildirən, günümüzün Murciaların tutarlı rəddiyədir.

Və bunlara müxalif olanlar, müxtəlifdirlər. Onların içərisində tövhidə ən şiddətli müxaliflik edənlər, tövhidin tələblərini əhatə edən hər şeyə müxalifdirlər. [1]

***ŞƏRH:** Bununla yanaşı şirkı qəbul edərək, onu özlərinə din sayırlar. Tövhibi isə batil sayaraq inkar edirlər. Necə ki, bu gün çoxlarının halı da məhz belədir. Bunun səbəbi onların, kitab və sünnənin dəlalət etdiyi, tövhidin həqiqi mənasından cahil qalmalarıdır.*

Həmçinin, quran və sünnənin; Onları şirkdən, Allaha məxluqatı tay tutmaqdan, havalarına tabe olmaqdan və atalarının üzərində olduqları şirkə tabe olmaqdan qadağan etdiyindən xəbərsiz olmalarıdır.

Necə ki bunlardan öncə, bunların mislində olan müşriklər, rəsulların düşmənləri idilər. Və onlar da tövhid əhlini yalanlarla, böhtanlarla, pisliklərlə ittiham edərək müxtəlif əziyyətlər etmişlər. Onların dəlilləri isə həmişə bu sözlər olmuşdur.

[1]Yəni Şeyxin minhəcinə müxalif olanlar bir neçə qrupa bölünürlər. Bunlar əsasən şeyxi xariclikdə ittiham edən müşrikləri təkfir etməyən və ya onların təkfirində müxtəlif şərtlər və ya maneələr qoyanlar idilər. Onlar həmçinin şirk əhlinə qarşı cihad etməyi də qadağan edirdilər və Şeyxi və nəvələrini indiyə qədər təkfiridə və müsəlmanların qanlarının tökülməsində günahlandırırlar. **Tərcümə edəndən.....**

﴿قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾ (٧٤)

“Biz atalarımızı bu cür əməl edənlər olaraq gördük.” [1]

İnsanların bu qismi o kəslərdir ki, şəhadət kəlməsinin bildirdiyi hər şeyi itirərək, o kəlmənin əhatə etdiyi bütün qaydaları pozmuşlar. Və bununla da, Allahın öz nəzdin də bundan başqa qəbul etməyəcəyi, islam dinini itirmişlər.

Hansı ki bu din, göndərilmiş olan bütün Rəsullar və Nəbilərin öz dəvətlərini, üzərində qurmuş olduqları dindir. Bunun gizli olmadığı və Allahın bu barədə öz kitabında bizləri xəbərdar etməsi, gün kimi aydındır.

[1]“Əqidətul muvahhiddin” Kitabında Şeyx Həsən bin Abdurrahmən, bu şərhdən başlayaraq tam bu ayəyə qədər olan sözlərin, Muhamməd ibn Əbdulvahhaba aid olduğunu zikr edərək bu şəkildə buyurur:

ثم قال رحمه الله تعالى: «والمخالف في ذلك أنواع؛ فأشدهم مخالفة من خالف في الجميع فقبل الشرك واعتقده ديناً، وأنكر التوحيد واعتقده باطلاً، كما هو حال الأكثر، وسببه الجهل بما دل عليه الكتاب والسنة من معرفة التوحيد وما ينافيه من الشرك والنديد واتباع الأهواء، وما عليه الآباء، كحال من قبلهم من أمثالهم من أعداء الرسل فرموا أهل التوحيد بالكذب والزور، والبهتان والفجور، وحجتهم ﴿قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾ (٧٤)».

۲۳۵

Ancaq “Duraru Səniyədə” bu sözlər Şeyx Əbdurrahmən bin Həsənə aid olduğu yazılıb. Bizdə məhz bu kitaba uyğun yazdıq.Ən doğrusunu Uca Allah bilir! **Tərcümə edəndən.....**

Sonra şeyx (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-İnsanlardan elələri də var ki, tək olan Allaha ibadət edir. Lakin şirki inkar etmir və əhlinə qarşı da ədavət aparmır.

ŞƏRH: Bilinməsi zəruri olan məslədir ki, şirki inkar etməyən kəs, tövhidi də bilmir və (qiyamət günü) onunla gəlməyəcək. Artıq zikr olunan ayələrdən də bildik ki tövhid: “*Şirki inkar edib, tağuta küfr etmədikcə hasil ola bilməz.*”

Sonra şeyx (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-İnsanlardan elələri də var ki, şirk əhlinə düşmənçilik etsələr də, onları təkfir etmirlər.

ŞƏRH: Bu cür insanlar da, şəhadət kəlməsinin tələbləri ilə gəlməyəcəklər. Çünki, şirki inkar etməyin tələblərindəndir ki, şirk izhar edən kəsə bəyan etdikdən sonra, onu təkfir edənsən. Bu məsələdə bütün alimlərin icması vardır. Və bu (təkfir etmək) ixlas surəsinin məzmunudur.

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾

“De! Ey kafirlər.”

Və həmçinin də bu mumtəhinə surasindəki, ayədə də vardır.

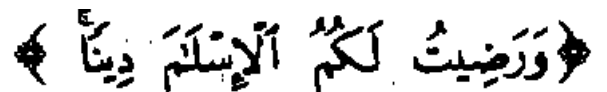
“Biz sizi (təkfir edirik) inkar edirik.”

Və kim ki, **quranın kafir saydığını kafir saymaz**, O bütün rəsulların gətirdiyi tövhidə və onun vaciblərinə müxalif olar.

Sonra şeyx (Allah ona rəhm etsin)buyurur:

-Onlardan elələri də var ki, tövhidi sevmirlər, yalnız ona buğz da etmirlər.

ŞƏRH: Bunun cavabı odur ki, kim tövhidi sevməzsə O, heç vaxt muvahid ola bilməz. Çünki bu din, Allahın qullar üçün seçib, ondan razı qaldığı dindir. Necə ki bunu Allah öz kitabında buyurur:

“Və sizin üçün islam dinindən razı qaldım” Maidə 3

Və əgər Allah o dindən razıdırsa, demək ki ona əməl edən kəsi də sevir. Və labüddür ki, islama məhəbbətin olmamazlığı, onun hasil olmasında maneçilik törətsin. Çünki, tövhidə məhəbbəti olmayanın, islama da məhəbbəti ola bilməz.

İbn Teymiyyə (Allah ona rəhm etsin) bu barədə buyurur: İxlas, Allahı və onun iradəsini sevməkdir. Və kim Allahı seversə onun dinini də sevr. Kim dini sevməzsə Allahı da sevməz. Məhəbbət ixlas kəlməsinin tələblərindəndir. Və o tövhidin də şərtlərindəndir.

Sonra şeyx (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-Onlardan elələri də var ki şirkı sevməsə də, ona heç buğz da etməzlər.

ŞƏRH: Məndə deyirəm ki, kimin halı beldirsə O, şəhadət kəlməsinin qadağalarından olan, şirk və küfrdən heç nəyi dili ilə inkar etmir. Halı belə olan kəslərin, Allahdan qeyri ibadət olunan məbudları inkar etmədiyi və onlardan uzaq olmadığı üçün, islamla əslən heç bir əlaqəsi yoxdur (əslı müsəlman sayılmır) və onun canı, malı qorunmaz. Necə ki buna, az öncə zıkr olunan hədisin zahiri dəlalət edir.

Sonra şeyx (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-Onlardan elələri də var ki, nə şirkı bilir, nə də onu inkar edir.

ŞƏRH: Şirdən çəkındirib, şirkdən və şirkı edənlərdən

uzaqlaşaraq, onları təkfir etmədikcə, o şəxs muvahid ola bilməz. Şirkdən cahil olan insanda; “**İlāhə illə Allah**” kəlməsi və onun tələblərindən bir şey belə ola bilməz. Kim bu kəlmənin mənasından və ya məzmunundan cahil olarsa, Onun islamdan heç bir payı ola bilməz. Çünki, bu kəlmənin məzmununa aid olan elim, yəqinik, sidq, ixlas, məhəbbət, qəbul və inqiyadla bağlı olan heç bir şeylə əlaqəsi olmaz. O, bu kəlməni söyləsə belə, bu sözünün nə mənaya gəldiyini və nələri əhatə etdiyini şübhəsiz ki, anlamaz.

Sonra Şeyx Muhəmməd ibn Əbdul Vahab (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-Onlardan elələri də var ki, nə tövhidi bilir, nə də onu inkar edir.

ŞƏRH: Deyirəm ki, bu kəslər bundan əvvəl ki kimsələrin mislindədir. Yaradılış qayəsi olduğu və Uca Allahın Rəsullarını hansı məqsədlə göndərdiyi dindən cahil qalaraq, bu məqsədə yönəlməyən kəsin halı Uca Allahın bu ayədə zikr etdiyi kimsələrin halı kimidir:

﴿إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ مَسِيلًا﴾ .

“Həqiqətən də onlar heyvanlar kimidirlər. Əksinə onların (tutunduqları) yol, heyvanların yolundan belə, daha azğın bir yoldur!” Furqan 44

Sonra şeyx Muhəmməd ibn Əbdul Vahab (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-Onlardan elələri də var ki, özü tövhidə əməl etdiyi halda onun qədrini bilmir. Onu tərək edənə nə buğz edir, nə də onu təkfir edir. Belələrinin halı ən şiddətli xüsranda olanların halıdır.

ŞƏRH: Onların halı ona görə ən pis haldır ki, əməl etdiyi şeyin qədrini (Dəyərini və həqiqətini) bilmir. Çünki O, tövhidini səhihləşdirəcək bağları itirib və onunla gəlməyəcək. Halbuki, bunların olması vacib idi.

O vaxt ki O; Şirki inkar edib, şirk əhlinə qarşı ədavət və düşmənçilik apararaq, onlara hüccəti qaldıraraq **[1]**təkfir etməyin, tövhidin vaciblərindən olduğunu bildi, lakin buna əməl etmədi. Öz halının üzərində qaldı. Və O, şəhadət kəlməsinin əhatə etdiyi vaciblərdən olan, inkar və isbat şərtləri ilə gələ bilməyəcək.

-----

[1] Bu məqamda Alimlərin hüccəti qaldırmadan öncə isim vermələrinin və hüccəti qaldırdıqdan sonra həm isim, həm də höküm vermələri barədəki, əhli sünnetin icma etdikləri qızıl qaydanı zikr etməyi lazım bildim. Çünki, bu barədə özünü “Alim” sayan, bəzi cahillərin bu məsələni dərk etmədən danışmaları, müvahidlər arasında çaxnaşmaya və parçalanmağa səbəb olmuşdur.

Əsrimizin böyük alimlərindən sayılan İbrahim əli şeyx, İbn Bəz, Albani və Şinqiti (Allah onlara rəhm etsin) kimi böyük alimlərdən elim alan və Muhəmməd ibn Əbdülvəhabın nəslindən olan, Salih bin

Əbdüləziz Əli şeyx, (AllahOnu qorusun) bu qayda barəsində buyurur:

“Şəriətdə hökmlər dünya və axirət hökmləri diyə iki qismə bölünür. Dünya hökmləri sadəcə zahirə görə verilir. Axirət hökmləri isə zahirə və batinə (qəlbinin etiqadına) görə verilir. Qullara vacib olan isə sadəcə zahirə görə höküm etmləridir. Çünki, gizlilərdə olanları yalnız Rəbbimiz bilir. Əgər bir tayfa və ya müəyyən bir şəxs küfr izhar edərsə, ondan maneələri və şərtləri qaldırdıqdan sonra, alim onu müəyyən olaraq təkfir edir. Və kimdə, şirk və ya küfr izhar olarsa, istər o bu əməlinə görə üzrlü olsun və yaxud üzrlü olmasın; yəni ona hüccət çatsın və ya çatmasın. O insan zahirdə bizim üçün kafir və müşrikdir. Demək ki, kim şirk izhar edərsə o müşrikdir. Çünki, hər bir doğulmuş şəxs fitrət üzərində doğulur və Allah öz tövhidinin dəlillərini ağıllarda və şuurlarda bərqərar etdiyi üçün, bu dəlillər şirk və küfr izhar edən şəxsə, dünya hökmlərində heç bir üzrün olamaması üçün kifayət edir. Yəni bizim mükəlləf olduğumuz dünya hökmlərinin, müşrikin etdiyi şirkə bir başa əlaqəsi vardır. O baxımdan ki, o şəxs üçün bağışlanma diləməmək, onun kəsdiyinin yeməmək, cənazə qılmamaq, nigaha girməmək və s, kimi dünya hökmlərinə aiddir. Ancaq, alimlərə (qazilərə) aid olan məsələlərə gəldikdə; onun canının və malının halal edilməsi, onunla vuruşmaq və s bütün bunlar sadəcə hüccəti qaldırdıqdan sonra baş verir. Çünki sadə insanlarla, qazinin, o şəxs üçün əlaqəli olduğu hökmləri və məsələləri, (bizim o müşriklə əlaqəli olan məsələlərdən) fərqlidir.

Demək ki, belə olduğu təqdirdə bizdə, batinlə və zahirlə əlaqəli bəzi hökmlər meydana çıxır. Bu da O şəxsə hüccət iqamə edilməsi və ya onunla vuruşulması kimi dünya hökümlərinə və Allahın “isra” 15 ayəsindəki kimi axirətə aid olan hökmlərə bölünür. Allah buyurur;

“Biz rəsul göndərməyə nə qədər əzab etmərik”. Və elim əhli bu ayənin zahirinə görə icma ediblər ki, Fitrət əhli (onlara, din çatmamasına baxmayaraq onlar dünyada) kafir və müşrikdirlər. Bu səbəbdən də onlara İslam ismi verilmir. Əksinə onlara, küfür və şirk izhar etdiklərinə görə kafir və müşrik ismi verilir. Və qiyamət günü onların halları, dində hər kəsə yaxşı məlum olan Fitrət əhlinin hökmü kimi, Allahın onlara qiyamət saati əsnasında rəsul

göndərəcəyi, asi olanların cəhənnəmə və itaət edənləri isə cənnətə girəcəkləri ilə, bilinən bir hökmü məsələdir.

Demək ki, kim şirk izhar edərsə O müşrikdir, kim də küfr izhar edərsə O da kafirdir. Təkfir etmək isə elim əhlinə aiddir. Və qəbirlərə ibadət edənlərə, Allahdan başqasından yardım istəyənlərə müşriklər və ya xurafilər deyilir. Əgər onlara kafir deyilərsə onların zahirinə uyğun olaraq bu da doğrudur. Alimlər belə kəslərin əslı kafir, yoxsa mürtəd olmaları haqda ixtilaf etmişlər. Baxmayaraq ki, onların bu cür yaşamalarının şəriətə zidd və xilaf olduğunu bəyan edənlərin olmamazlığı da bu isimləri dəyişdirməz. “Şeyx Saleh Əli Şeyxin kəlamının sonu.....

“İman” kasetindən. Həmçinin “Cahiliyyə məsələləri “kitabının şərhı 3 kaset sual cavabda. **Tərcümə edəndən.....**

Həmçinin “İsimlə hökmün hüccətdən qabaq ayrılması və hüccətdən sonra isə cəm olması” barədə bir çox alimlər əhli sünnetin böyük qaydalarından olduğunu zikir edərək buyurmuşlar;

Allah öz kitabında isimlə hökmümü risalənin gəlməsindən öncə ayırmış, risalənin gəlişindən sonra isə onları cəm etmişdir. Və hüccətin çatmaması ilə, şəriətdəki şirk, küfr və fasiqlik kimi isimləri dəyişməmişdir. O əməlləri edənlərə hüccətin və dəvətin çatmaması səbəbi ilə əzab edilməsə də, rəsullar gəlməmişdən qabaq belə, müşrik kimi isimlər verilmişdir. Rəbbinə şərik qoşanlara və onu başqalarına tay tutanlara, həmişə isim olaraq kafir və müşrik isimləri verilmişdir. Və alimlər hər kəsə dinin isimlərindən olan islam, iman, küfr, nifaq, riddə, yəhudi, nəsrani və s kimi isimlərlə vəsflənənlərə, bu isimlərə uyğun hökmlər çıxarmışlar. Bu müsəlman, kafir və müşrik və digər bunun kimi isimlərə aiddir. Çünki, Allah Musanıﷺ, Fironun yanına göndərərkən buyurur:

“Fironun yanına get həqiqətən də o həddini asıb.”

Və onu, həddini aşan (tağut) adlandırır. Baxmayaraq ki, Musaﷺ hələ onun yanına getməmişdi və risaləni (hüccəti) ona catdırmamışdı. Və həmçinin Süleymanınﷺ məktubu hələ Bulqeyzə

çatmamış onu və qövmünü, onlarda zahir olan küfr və şirkə görə, Allah quranda kafir adlandırmışdır.

“Həqiqətən də onlar kafir bir qövmdürlər”

Şəriətdəki isimlər, hökmlərin tətbiq olub, olmamasından asılı olmayaraq verilir. Yəni oğrunun əlini kəsməsələr də, onun adı oğru olaraq qalır. Bu cür də müşrik, kafir və digər hökmlərə də isimlər verilir.

Bu və bunun kimi əhli sünnət qaydalarını tarix boyu, bidət və zəlalət əhli inkar edərək, əhli sünnətə müxtəlif adlar verərək(xəvaric, zahiri, mucassimə) qarşı gəlmişlər. Ancaq necə ki Rəsulullah ﷺ buyurub;

“onlara (qəriblərə) müxalif olanlar, onlara heç bir şeylə zərər verə bilməyəcəklər.” Tərcümə edəndən.....

1.İbn Teymiyyə .Məcmu Fətava20 cild 37-38səh,12 cild 496 səh.

2. İbn Teymiyyə .Məcmu Fətava2 cild 78səh.

3.Təfsir Tabari .Nəmil surəsi 43 ayənin təfsiri.

4. “Əl Əql və Ənnəqil” kitabı 8cild 490-492 səh.

5. İbn Qəyyumun təfsiri 2 cild 184 səh.

6. İmam İbn Qəyyum: “Tariku’l-hicrəteyn”.412 səh.

7.Salih Bin Əbdüləziz Əli Şeyx. Əqidətu Əlvasitiyyə kitabında “dinin isimləri” ləfzinin şərhı

Günümüzün ən böyük şübhəsi, müşrikə hüccət çatmayıbsa, mütləq ona müsəlman deməli olduğumuzu bizlərə yeridilməsi şübhəsidir. Halbuki bu əhli sünnənin icmasına müxalifdir. Necə ki, bu barədə günümüzün böyük şeyxlərindən olan, Əbu Yusif Muhəmməd Əli Fərəc, bu risaləni şərh edərkən, bu kəlmələr barədə buyurur; “Ey bu kitabı oxuyan əziz qardaşım. Bu sözlərə fikir ver. Bu kəlmələrin zahiri, Murciaların çoxlarını fərəhləndirərək, səmalara qaldırır. Bil ki, ümmətin imamlarından olan, İbn Teymiyyə, İbn Qəyyum, Muhəmməd ibn Əbdülvəhab və onlara tabe olanların, (Allah onlara rəhm etsin) bu və bunun kimi sözlərinin əsil

mənalarından cahıl qalaraq, bu sözlərin əsillində hansı mənalarına xidmət etdiyini bilmədikləri üçün, bu alimlərin guya Allahdan qeyrisinə ibadət edənləri, hüccəti qaldırmadan təkfir etmədiklərini bəyan edirlər. Lakin, buradakı küfrdən (təkfirdən) qadağan olunması, dünyada və axirətdə öz sahibini əzaba düçar edəcək küfrdən (təkfirdən) qadağan olunmasıdır. Və o imamların əsaslandığı dəlillərdən bu nəticə çıxarılır. Necə ki, İbn Qəyyum da bu barədə buyurur;

“Allahdan qeyrisinə ibadət edən müşrikdir. Və müəyyən olaraq bu isimlə adlandırılır. Hətta o şəxsə hüccət çatmayıbsa belə müşrik ismi ilə adlanaraq qalır. Və mümkün deyilir ki, bu insan müsəlman ismi ilə adlansın. Çün ki islam, Allahı onu təkləşdirərək, Ona ibadət etməkdən, Allaha və onun rəsuluna imana gətirərək, Allah rəsulunun gətirdiklərinə tabe olmaqdan ibarətdir. Və qul bütün bunlara əməl etmədikcə müsəlman deyil. Hətta bunları inkar etməzsə belə (əməl etmədiyi üçün) O, kafir cahildir.”

“Tariqatul Əlhicrəteyn” 1cild 608 səhifə.

(Əbu Yusif Muhəmməd Əli Fərəc) Məndə deyirəm ki, İbn Teymiyyə məktəbinin davamçılarından olan İbn Qəyyum və tələbələrindən başlayaraq, Muhəmməd ibn Əbdülvəhab və onun nəvələrinə qədər, bütün imamların etiqadlarına görə, müşriklər və quburilər, cahıl və təvil əhli olsalar belə, müsəlman deyillər. Bu səbəbdən də nə zaman ki onlar, cahillikdən danışılar, qəbirə ibadət edənlərlə, müşrikləri, bu üzürdən məhrum edərdilər. Buna da səbəb kimi, onların heç vaxt islama daxil olmadıqlarını bildirirdilər. Muhəmməd İbn Əbdülvəhabın dövründə, Nəcd alimləri, insanların hökmlərini bir neçə qismə ayırmışdılar.

Birinci qisim.

İslama əməl edib, sirkdən çəkinənlər və bunlar müsəlman sıyılırdılar.

İkinci qisim.

Kim Allahdan qeyrisinə ibadət edibsə, ona zahirən kafir hökmü verilsə də, batini hökmünü Allaha həvalə edirdilər. Çünki, ehtimal olunurdu ki, Ona hüccət çatmayıb. Və kim bu cür ölərdisə, onun adından sədəqə, qurban və ya onun üçün istiğfar olunmazdı. Və

onun yerinə yetırdıyı vacib əməllər, məsələn həcc və s, ıbadətlərin səhih olduğına hökm verilməzdi. Bu onda baş verən şirk səbəbi ilə idi.

Üçüncü qisim.

Halı bilinməyən şəxs öldükdə, ona islam hökümü verilməzdi. Çünki onun yaşadığı qəbiləsinə əslən islam hökümü verilməmişdi. Həmçinin ona kafir hökümü də verilmirdi. Çünki, etiqad olunurdu ki, (yəni alimlər) halı bilinməyən şəxsə hökm verməyə mükəlləf deyillər. Onlardan kim müsəlman idisə Allah onu cənnətinə daxil edəcəkdir. Kim ki, zahirində və batinində kafir idi, Allah onu, əbədi qalaraq cəhənnəminə daxil edəcək. Və kimə ki, dəvət çatmamışdı, baxmayaraq ki O, böyük şirk sahibi idi. Onun hökümü fitrət əhlinin hökümü hesab olunurdu. Və nə olursa olsun, O müsəlman sayıla bilməzdi.

Dördüncü qisim.

Dəvət imamlarının zamanındakı insanların mallarının hökümü, əslı kafilərin mallarının hökümü ilə bir tutulurdu. Yəni, biri digərinə miras verə bilərdi. Əgər onlardan kimsə öz malı ilə islama girsəydi, onun malı özününkü sayılırdı. Və o qövmlərə mürtədlər deyilmirdi çünki, mürtəd miras ala və ya verə bilməzdi. Əgər onlar mürtəd hesab olunsaydı onların bütün malları “beytul mala “ aid olunardı. Çünki, mürtəd idilər və əgər biri müsəlman olsa belə, atası mürtəd olduğu üçün onun malı da “beytul mala “ aid olardı.

Beşinci qisim.

Dəvət imamlarının zamanındakı insanlarla, dəvət və döyüş kimi məsələlərdə, hüccət çatmayan, əslı kafir kimi rəftar olunurdu. Və hüccət çatdırılmamış olanlarla vuruşmazdılar. Lakin kimə hüccət çatmışdı və islam iddia edirdisə onlarla vuruşulurdu. Hüccətdən üz döndərənlər ilə isə müşrik hökümü ilə vuruşulurdu. Bu xüsusən dəvət çatan və Nəcd ətrafı bölgələrə aid edilirdi.

Şeyx Muhəmməd ibn Əbdülvəhabın ən yaxşı davamçisi hesab olunan və şeyxdən sonra, Nəcd diyarında bu dəvəti davam etdirən, böyük alimlərdən sayılan, şeyx Həmd bin Nasirə (Allah onlara rəhm etsin) verilən sualların birində deyilir: (Bilmək lazımdır ki,

ümmətdən bir çox alımlər bu cavabın Muhəmməd ibn Əbdülvəhaba aid olduğunu bildirirlər.)

“O ki qaldı üçüncü suala, hədislərdə deyildi ki, “İslam özündən əvvəlkiləri silir” və digər hədisdə “Özündən qabaq hər şeyi silir” bildirilir. Sizin verdiyiniz cavabların, birində Allaha və Rəsuluna iman edən birisinin, cahilliyi səbəbi ilə küfür söz deyərsə və yaxud o küfrü edərsə, “hüccət risaləsi ona bəyan olunmayanacan onu təkfir etmərik” diyə bildirirsiniz. Əgər bu halı ilə öldürülərsə, ona bu höküm verilər yoxsa yox?

Cavab: Biz deyirik ki, əgər cahilliyi ucbatından şirk və ya küfür edərsə və ona da bunun, şirk və ya küfür olduğunu bildirən biriləri olmazsa, biz ona hüccət qaldırmadan, onu təkfir etmərik. Lakin biz ona, müsəlman hökmünü də vermərik. Əksinə deyirik ki, onun bu əməli küfürdür, bu əməli onun malini və qanını halal edir. Biz O şəxsə hüccət çatmadığı üçün höküm verməsək də, demirik ki O kafir deyilsə, demək ki müsəlmandır. Əksinə deyirik ki, onun əməlləri kafirlərin əməlidir. O şəxsə küfür hökmünü müəyyən olaraq verməkdə isə dayanırıq, hətta hüccət qaldırmayana qədər. Çünki elim əhli zikir ediblər ki, fitrət əhli qiyamət saatında imtahan olunacaqlar. Və onlara nə xeyir əhlinin, nə də kafirlərin hökmünü verməyiblər.

Ancaq O, şəxs öldürülərsə və sonra onu öldürən adam islama girərsə, biz onun (müsəlman) adam öldürdüyünə görə, qan pulu verməsini və ya buna görə cavab verməsini, demirik. Əksinə deyirik ki, islam özündən əvvəlkiləri silir. Çünki onun öldürdüyü adam kafir halında öldürülüb. Allah daha yaxşı bilir.

(Diqqət et fətvanın əvvəlində hüccət çatmadan təkfir etmərik deyir. Lakin burda kafirdir deyir. Bunun mənası odur ki, kafir kəlməsi iki şəxs üçün istifadə edilir.

-birinci şəxs “əzab olunmayan kafir” hansı ki, ona kafir deyilir. Ancaq ona hələ hüccət çatmayıb. Bu insana sadəcə dünya hökmü verməkdir.

-ikinci şəxs “əzab olunan kafir” ona hüccət qalxdıqdan sonra kafir deyilir. Və axirətdə əzab olunmasına da höküm verilir. Və dünyada da etdiyi küfrə görə hədd tətbiq edilir. Alımlərin “biz təkfir etmərik hətta hüccət qaldırmayana qədər “dedikləri söz bu insanlara aiddir. Ancaq

bir insanda küfr və ya şirk izhar olarsa (və bu şirk dində bilinməsi vacib olan tövhid məsələlərində olarsa) ona zahirinə görə kafir və ya müşrik deməkdə heç bir maneə yoxdur əksinə bu tövhidin tələbləridir. Buna dəlili kimi, şeyx Salehin iman kasetində dedikləri kifayətdir.)

Ancaq bu zikr olunan adama iman etdiyi üçün, onda olan xeyir əməllərin tövhidə əməl etməsindən əvvəl ona bir faydası varmı, diyə soruşularsa ?

Deyilər ki, zikir olunan insana, heç islam ismi verilmir qaldı ki, hələ bir Ona mömin də deyilə. Əksinə deyilər ki, həmin küfr işləyən kişi, bu əməlləri cahillik halında etiqad edərdi. Və o xeyir əməlləri, Ona (dini) çatdırmanın olmadığı bir zamanda etdiyinə görə, Allah bu əməlləri onun üçün o vaxt qəbul edər ki O, islamını səhiləşdirib və tövhidə əməl etsin. Məhz onda Allah bu əməlləri onun üçün savaba yazır.

Onun etdiyi həccini isə yenidən etməsini əmir edərik. Çünki biz bundan əvvəlki halında, ona islam hökmünü verməmişdik. Və bilinir ki, həccin səhih olma şərtlərindən biri, islamın olmasıdır. Və necə onun həccinin səhihliyinə höküm olunar ki, O küfür əməllər edər və ya o küfrə etiqad edər.

Lakin ona hüccət qaldırmadan onu təkfir etmərik (hədd tətbiq etmərik və axirətinə höküm vermərik). Əgər ona hüccət çatarsa və O, haqqa tabe olarsa, həccini yenidən əda etməsini ona əmir edərik. Hətta onun boynundan fərz olan Həcc hökmü, yəqinliklə düşsün deyər."

Fətava Əl Əimətu Ən Nəcdiyyə 3 cild. 94-95 səhifədən səhifəyə qədər. "Mufid mustəfid" kitabının şərhı şeyx Əbu Yusif Muhəmməd Əli Fərəc səh 330-360 qədər oxu. **Tərcümə edəndən.....**

"Sözümüzü İshaq bin Əbdürrəhman əli Şeyxin öz dövründə yaşayan Şeyx Əlləmə Əbdüllətif bin Əbdürrəhman Əli Şeyxdən (hər ikisi Muhəmməd ibn Əbdülvəhabın nəvələrindəndir) nəql etdiyi kəlamlarla bitirmək istərdim." Şeyx buyurur.

"Bizim bu əqidəmiz: Yəni Allaha heç bir şərik qoşmadan ibadət etmək və ondan başqa ibadət olunan hər şeydən uzaq olunmaq, tövhid məsələsidir. Həccinin də bilinməlidir ki, kim Allahla yanaşı qeyrisinə də ibadət edərsə, artıq böyük şirkə düşmüşdür. Hansı ki,

bu şirk onu islam millətindən çıxarmışdır. Və bunu bilmək dinin əsasıdır. Allah bu etiqadla rəsulları və kitabları göndərmişdir. Və artıq Quranın və Rəsulun gəlməsi ilə İnsanlardan hüccət götrülmüşdür.”

Bax bu cür Nəcd imamları müşriklərin təkfir etməyi və onların tövbəyə dəvət edilməsini, əgər tövbə etməzlərsə, onların öldürülməsini əsas və etiqadi məsələlər olduğunu bildirmişlər. Onlar, (alimlər) müşriklərə əqidə məsələlərində (hüccətin) bəyan olunmasını və ya öyrədilməsin zikr etməmişlər. Bu şeyləri onlar gizli məsələlər də zikr etmişlər hansı ki, bəzi müsəlmanlara belə bunlar gizli qalmışdır. Hansı ki bəzi Qədərilərin və Murciaların düşdükləri məsələlər və yaxud bəzi sehrin; Ərlə arvadın arasını düzəltmək və ya ayırmaq kimi məsələlərə aid etmişlər. Başqa yerdə yenə şeyx Əbdüllətif Əli Şeyx buyurur:

“Necə yəni qəbir əhlinə öyrədilməlidir (hüccət çatmalıdır), onlar müsəlman deyillər. Və heç o isimə belə daxil olmayıblar. Məgər şirk ilə yanaşı hansısa əməlin qalmasından danışmaq olarmı?

Uca Allah buyurur:

“Onlar cənnətə girməyəcəklər həтта, dəvə iynənin dəliyindən keçməyənə qədər.” (əraf 40)

“Kim Allaha şərik qoşarsa, sanki göydən düşüb param-parça olan və quşların didişdirsiyi, və ya küləyin uzaq bir yerlərə süpürüb apardığı kəsin mislindədir.” (Həcc 31)

“Allah ona şərik qoşanı heç vaxt bağışlamaz.” (Ənnisə 48)

“Əgər şərik qoşsalar, mütləq əməlləri boşa gedər.” (Əl Ənam 88)

Və lakin bu deyilmiş murdar sözlərin nəticəsi, bu sözdür ki “Bu ümmətə, Quranın və Rəsulun ﷺ gəlməsinə baxmayaraq, (Allahın dini olan tövhid) hüccəti çatmamışdır”. Allahım bu cür pis fəhimdən sənə sığınırıq. Hansı ki, bu fəhim onlara vacib edir ki, quran və sünnəni (tərk etsinlər) unutsunlar. Əksinə fitrət əhlinin, quran və sünnətdən xəbərsiz və cahiliyyə halı ilə ölmələrinə baxmayaraq, alimlər onların müsəlman olmadıqlarına və onlara bağışlanma diləməyin qadağan olmasında, icma etmişlər. İxtilaf sadəcə onların axirətdə əzab olub, olmayacaqları barədə olmuşdur.”

Əddurəru Şəniyə 3 cild 158-163 qədər. Həmçinin Əqidətul Muvahhidin kitabında 7-ci risaləyə (Təkfirul müəyyən) bax.

O imamların İslama verdikləri tərif, qəbir əhlini o tərifdən (islam ismindən) çıxarır. Və bütün bunun misində olan sözlər dəlalət edir ki, Şeyxulislam İbn Teymiyyə, İbn Qəyyum, Muhəmməd ibn Əbdülvəhab, və onlara tabe olan imamlar , şəriət hökümlərində “ isim və hökmü” ayırıblar.

Və şeyxlərin “bir şəxsi təkfir etmərik, hətta ona hüccət qaldırmayana qədər ” sözləri hədd tətbiq etmək və axirət hökümlərinə aiddir. Lakin bu o demək deyil ki, təkfir etmədikləri üçün o şəxsə müsəlman ismi vermişlər

Bu və bunun kimi qaydaları daha geniş anlamaq üçün İbn Teymiyyənin və başqa mutəqəddim alimlərin, əhli sünnətdən nəql etdikləri aşağıdakı qaydaları oxuman sənə faydalı olar;

1.“Dünyada hədd və axirətdə əzab edilən (hüccət qalxan) kafirlə, Dünyada hədd və axirətdə əzab edilməyən(hüccət çatmayan)kafirin fərqi var “qaydasını və

2.“Əhli fitrətin dünyada təkfir olunmamasına baxmayaraq, onlara islam adının da verilməməsi”

3.“İsim ilə hökmün ayrılması”,

4.“Cahilliyə hər kəsin bildiyi zahiri məsələlərdən olan, əqidə və tövhid məsələlərində dünya əhkamlarında üzrün olmadığı” kimi məşhur qaydaları diqqətlə oxumaq lazımdır.

İndi isə bu qaydalar barədə hansı kitabları oxumalı olduğumuza aid sənədləri zikir edək.

1) İbn Teymiyyə. “Məcmuu Əl Fətava” 7-ci cild 418-419 səh. 2-ci cild 78-79 səh. 16-cı cild 252-253 səh. 7-cild 325 səh 14 cild 17cild. 476-477 səh. 20 cild 37-38səh, 12 cild 496 səh. 2 cild 78səh.

2) İbn Əl Qəyyum. Əhkəmu Əhli Əzzimmə 2 cild 656 səh.

3) İbn Əl Qəyyum. Tariqatul Əlhicrətəyni 387. 411.səh.

4) İbn Əl Qəyyum. Əhkəmu Əhli Əzzimmə 2-ci cild 1011-1012 səh.

5) Təfsir Tabari .Nəmil surəsi 43 ayənin təfsiri.

- 6) “Əl Əql və Ənnəqil” kitabı 8cild 490-492 səh.
- 7) . İbn Qəyyumun təfsiri 2 cild 184 səh.
- 8) İmam İbn Qəyyum: “Tariku’l-hicrəteyn”.412 səh.
9. Salih Əli Şeyx. Əqidətu Əlvasitiyyə kitabında “dinin isimləri” ləfzinin şərh
10. Muhəmməd bin Əhməd əs-Səmərqəndi əl-Hənəfi: “Mizanu’l-Usul” (1/171)
11. Müfəssir imam Bəydavi: “Et-Təfsir” (1/47)
12. İbnu’l-Ləhhəm əl-Hənbəli: “el-Qavaid və’l-fəvaid əl-usuliyyə” (s.58)
- 13 Əl-Mukri olaraq bilinən Muhəmməd b. Əhməd əl-Kuraşi ət-Tilmisani əl-Maliki: “Əl-Kavaid” (2/412)
14. Şeyxulislam Muhəmməd b. Əbdülvəhab: “Əd-Durarus-səniyyə” (8/16)
- 13 Süleyman b. Səhmən ən-Nəcdi: “İrşədut Talib” (s.11)
- 15 Əl-Kərəfi əl-Məliki: “Əl-Furuk” (2/150)
- 16 İbn Rəcəp əl-Hənbəli “Əl-Qavaid” (s.343)
- 17 Muhəmməd Rəşid Rıza: “Haşiyətu alə məcmuurrəsail ən-nəcdiyyə” (s.520)
- 18 Şeyx Abduləziz bin Bəz: “Fətavəş-şeyx” (2/528)
- 19 Şeyx Salih bin Həmid: “Risələtu rəfulhərac” (s.220)
- 20 Şeyx Abdulqadir əl-Udəh: “ət Təşriul cinai” (1/43)

Tərcümə edəndən.....

Həmçinin, şeyx (Allah ona rəhm etsin) buyurur:

-Onlardan elələri də var ki, şirki tərk edir və ona nifrət edir. Lakin bunun qədrini (həqiqətini və mahiyyətini) bilmir.

ŞƏRH: Bunlar da az öncə zikr etdiyimiz kimsələrin misлиндədir. Lakin Onlar, şirkin qədrini bilmirlər. Çünki əgər onun qədrini bilsəydilər, onda Allahın kitabında olan möhkəm hökmlərə əməl edərdilər. Necəki bu barədə Allahın dostu İbrahim ؑ buyurur:

﴿وَاَعْتَزِلْكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾

“Mən sizdən də və sizin Allahdan qeyri çağırdıqlarınızdan da uzağam.” Zuxruf 26-27

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُوكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

“Artıq İbrahim və onunla olanlarda sizin üçün gözəl bir örnək vardır. O vaxt ki, onlar öz qövmlərinə dedilər; Bizlər sizdən və sizin Allahdan başqa ibadət etdiklərinizdən uzağıq. Artıq bizimlə sizin aramızda ədavət və düşmənçilik başladı. Hətta, sizlər tək Allaha iman etməyə qədər. Biz sizi inkar (təkfir) edirik.” Mumtəhinə 4

Bu halda olan insana vacibdir ki, şirki bilib tərk etdiyi kimi, dostluq və düşmənlik hökmünə də əməl etsin. Həmçinin O, şirki edənlərə ədavət etdiyi kimi, onların məbudlarına qarşı da ədavət aparsın. Çünki, şirkə və onun əhlinə buğz etmək kimi məsələlər, onun sifətlərindən olmalıdır.

Məhz bu iki növ, bir çox islam iddia edənlərin halıdır. Onlardan çoxları bu ıxlas kəlməsinin həqiqi mənasından cahil qaldığı üçün, bu kəlməyə tabe ola bilmir. Və onun vacıblərinə əməl edə bilmədiyi üçün, muvahid ola bilmir.

Bil ki, nə qədər qürurlu cahillər dinin həqiqətindən xəbərsizdilər. Əgər bunları anladınsa, o zaman başa düşdün ki, Allah şirk əhlini təkfir etdiyini və bir çox möhkəm ayələrin də, onları bu cür vəsfləndirdiyini anladın. Bu vəsflər sünnədə də belədir. Bunun dəlili bu ayədir:

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِم بِالْكَفْرِ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ

“Özləri, öz küfürlərinə şahid olduqları halda, Müşriklərə Allahın məscidlərini abadlaşdırmaq yaramaz. Onların əməlləri puça çıxmışdır. Onlar cəhənnəmdə əbədi qalacaqlar.” Töbə 17

Şeyxulislam İbn Teymiyyə (Allah ona rəhm etsin) buyurur: Tövhid və sünnə əhli, Rəsulların bildirdikləri xəbərləri doğrulayırlar. Onların əmr etdikləri şeylərə də əməl edirlər. Onların dediklərini əzbərləyərək mühafizə edərlər və onunla əməl edərək, bu sözlərin əsil mənasını dərk edərlər. Və O nasları cahillərin təvilindən, azmışların təhrifindən, batilə uyanların batillərindən qoruyaraq, ona müxalif olanlara qarşı cihad edərlər. Onların bu cihad Allah üçün və savabını məxluqatdan yox, Allahdan umulan cihad olar. Cahillər və gıluv əhli (həddini aşanlar) o nasların, nəyi əmr edib, nədən çəkındirdiklərini ayırd edə bilməzlər. Və onlardan nəyin səhih və nəyin də yalan olduğunu anlaya bilmədikləri üçün, o nasların əsil mənalarını da anlaya bilməzlər. O naslara necə, itaət etməyi

də bacarmazar. Əksinə onlar məqsədlərinə çatmaları üçün, tutunduqları dəlillərdən cahildirlər. İbn Teymiyyənin (Allah ona rəhm etsin) kəlamının sonu..... [1]

Mənsə deyirəm ki: Şeyxulislamın dedikləri axirinci iki nəfərin halı, indi zikir edəcəyimiz kəslərin halına necədə bənzəyir. [2]

-----
[1] “Ərrəddu aləl Bəkri” 2cild 499.

[2] “Bu zikir olunan nəqli “Əqidətul Muvahhidin” Adlı kitabdan nəql edirik Şeyx Həsən bin Abdurrah Əli Şeyx bun sözləri orada zikr edir. Lakin “Duraru Səniyyə” kitabında fərqli sözlər yazılmışdır biz də Allahın izni ilə hər iki nəqli zikr edirik. Lakin “Duraru Səniyyə” sözləri kitabın əslində zikr etməyi daha uyğun bildik! Allah daha doğrusunu bilir!

İbn Qəyyumun “Təriqatul Hicrəteyn” adlı kitabında 17-ci təbəqəsində “təqlidçilərin təbəqələri ” adlandırdığı babdan danışarkən buyurur :

“Bu təbəqə Təqlidçilərin, cahil kafirlərin və onlara tabe olanların təbəqəsidir. Şübhəsiz ki, onlar tabe olduqları (alimləri, başçıları və s) ilə cəhənnəmdə bir yerdə olacaqlar. Onlar deyirdilər “biz atamızı və anamızı bu cür görmüşük və onların yolları ilə də gedəcəyik”. Artıq ümmət bu təbəqənin, kafirlərin təbəqəsi olmasında ittifaq etmişdir. Və təbəqədə olanların öz başçılarına, cahillik səbəbi ilə tabe olmalarına baxmayaraq, onlarla bir yerdə olacaqlar və qiyamət günü tabe olunanlar (şexylər), tabe olanlardan (təqlidçilərdən), o etdikləri küfrə görə uzaqlaşacaqlar. Onların biribirlərinə olan əlaqələri kəsiləcək və etdikləri təqlidləri onlara, heç bir şeydə fayda verməyəcək. Necə ki, Uca Allah buyurur:

“O gün ki tabe olunanlar, tabe olanlardan qaçacaqlar. Və əzabı gördükləri zaman onlar üçün bütün səbəblər kəsiləcək.”

Şeyxin sözlərinin sonu..... **Tərcümə edəndən.....**

İndi isə son vaxtlar ortaya atılmış bir məsələyə aydınlıq gətirək. Bu da İbn Teymiyyənin (Allah ona rəhm etsin) hər hansı bir səbəbdən müəyyən kişinin ilk öncələri təkfir etməməsindir. Şeyxulislam müəyyən olaraq bir kişinin təkfinə maneçilik törədən bu səbəbləri zikr edərək buyurur:

“Rəsulullahın ﷺ gətirdiklərindən bilirik ki, O ﷺ ölülərdən heç birinə, istər nəbilər olsun, istər salehlər olsun dua edərək çağırmağı, Nə istiğasə sözü kimi və ya başqa sözlər kimi dində məşru etməmişdir. Həmçinin bir ölü üçün və ya bir ölüyə doğru səcdə etməyidə məşru etməmişdir. Əksinə O ﷺ bunların hamısını qadağan etmişdir! Bütün bunlar Allah Rəsulunun ﷺ qadağan etdiyi şirkin özüdür. Ancaq cəhalətin çoxaldığından və sonradan gələnlərin bir çoxunun bu risalətə dair elminin azlığı səbəbi ilə Rəsulullahın ﷺ gətirdiklərinə müxalifliyini ona bəyan etmədikcə, bu əməllərə görə onları təkfir etmək mümkün deyildir!” [1]

Deyirəmki (Həsən ibn Abdurrahmən əli Şeyx), Şeyxulislam bəyan və israr kimi hallar istisna olmaqla, o kəslər haqqında xüsusi olaraq küfr hökmünün verilməsi barədə Şeyxi sövq edəcək halları gizli tutaraq, zikr etməmişdir. Çünki O (Allah ona rəhm etsin) O dövüdə tək bir ümmət idi (yalnız idi). Və onları ibadətdə şərik qoşmaqdan qadağan etdiyi üçün belə, Şeyxi təkfir edənlər var idi, Şeyxin bu cür deməsindən başqa şəkildə mamilə etməsi, o dövr üçün mümkün deyildir!

Şeyximiz Muhəmməd İbn Əbdulvəhabda (Allah ona rəhm etsin) dəvətinin əvvəllərində bu halda idi.

---

[1] “Ərrəddu aləl Bəkrî” 2cild 629.

Hətta onların (müşşriklərin) Zeyd bin Xəttabın qəbrinin yanında yalvardıqlarını eşidəndə: “Allah Zeyddən daha xeyirlidir” deyərđi. O bu yumşaq sözləri ilə onları şirki qadağan etməyə alışdırmaq istəyirdi, dövətdə məsləhəyə fikir verərdi və onların ürküb qaçmamaları üçün belə davranardı.

Allah sübhənəhu və Təalə ən doğrusunu biləndir.

Allahın salatı və salamı Onun elçisi olan Mühəmmədə və onun əshabına və ailəsinin üzərinə olsun!

İslam dininin əslı olan “İKİ QAYDA”-----

Allah! Allah! : Ey Qardaşlarım! Dininizin əsasına, onun əvvəli, axırı, təməli və başı olan Lə iləhə illə Allah şəhadətinə sım-sıx sarılın. Mənasını öyrənin. Onu da əhlini də sevin və bu kəlmənin əhlini, uzaqlarda olsalar belə Qardaşlar edin. Tağutlara küfr edin. Onlara düşmənçilik göstərib, buğz edin. Və hara da olsanız tağutları sevənlərə və ya onlar üçün mücadilə edənlərlə və ya onları təkfir etməyənlərə və ya “onlardan mənə nə?” və ya “Allah mənə bu əməllərlə mükəlləf etmədi” deyənlərə buğz (nifrət və ədavət) edin. Belələri Allah haqqında yalan söyləyərək Uca Allaha iftira atanlardır. Əksinə Allah onu, bu işlərdə mükəlləf etmiş və bununla kifayətlənməyib, onları inkar (küfr) etməyi, qardaşları və uşaqları olsalar belə onlardan uzaqlaşmağı fərz etmişdir.

Ey qardaşlarım! Bütün bu deyilənlərdən azı dişləriniz ilə yapışın! Umulur ki, belə olsanız Rəbbinizə, şirk qoşmamış kimsələr olaraq qovuşarsınız. Allahım, canımızı Müsəlman olaraq al və bizləri salehlərdən et!

Muhəmməd ibn Əbdülvəhhab .